

Limes – 2016

*A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve*

*Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II*

*Scholarly Annual
of Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute*

ISSN 2411-4081

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ Ф. РАКОЦІ ІІ

LIMES

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ

2016
Том ІІІ

Берегово – Ужгород
2016

УДК 001.89
ББК 72.4
L74

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ
(протокол № 4 від 31.08.2016 р.)*

„LIMES” засновано у 2014 році та видається за рішенням Видавничої ради
Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ №20762-10562Р від 08.05.2014 р.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Ільдико Орос, кандидат педагогічних наук, ректор ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ (головний редактор);
Іштван Керестень, кандидат педагогічних наук, доцент ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ;
Роберт Бачо, кандидат економічних наук, доцент ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ;
Ернест Іванчо, кандидат медичних наук, доцент ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ.

Відповідальний за випуск:

Василь Брензович, кандидат історичних наук, доцент ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ.

L74 **LIMES** : наук. вісн. Закарпат. угор. ін-ту ім. Ф. Ракоці ІІ = А II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tudományos évkönyve / М-во освіти і науки України, Закарпат. угор. ін-т ім. Ф. Ракоці ІІ = Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola; редкол. : I. Орос (голов. ред.) [та ін.] = szerk. biz.: dr. Orosz I. (főszerkesztő) [és mások]. – Ужгород : Вид-во «РІК-У» = Ungvár : «RIK-U» Kiadó, 2016. - Том III = III. évf. - 320 с. : іл. + табл. + діаграми. – Текст угор., укр. та англ. мовами.

У «Limes» публікуються наукові статті викладачів та студентів Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці ІІ, а також дослідження українських та іноземних вчених угорською, українською та англійською мовами. Видання об'єднує праці з економіки, біології, туризму, історії та суспільствознавства.

УДК 001.89

ББК 72.7

ISSN 2411-4081

UKRAJNA OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYOS MINISZTERIUMA
II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA

LIMES

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

2016
III. évfolyam

Beregszász – Ungvár
2016

*Kiadásra javasolta: a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2016.08.31., 4. számú jegyzőkönyv).*

A „LIMES” 2014-ben alapított és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Kiadói Tanácsának határozata alapján jelenik meg.

**Nyomtatott tömegtájékoztatási eszközök állami nyilvántartásának igazolása:
széria: KB № 20762-10562P; kiadta: Ukrajna Állami Nyilvántartási Szolgálat 2014.05.08-án.**

SZERKESZTÉS:

dr. **Orosz Ildikó**, a pedagógiai tudományok kandidátusa, rektor, II. RFKMF;
dr. **Keresztény István**, a pedagógiai tudományok kandidátusa, docens, II. RFKMF;
dr. **Bacsó Róbert**, a közgazdasági tudományok kandidátusa, docens, II. RFKMF;
dr. **Ivancsó Ernő**, az orvostudományok kandidátusa, docens, II. RFKMF.

A KIADÁSÉRT FELEL:

dr. **Brenzovics László**, a történelemtudományok kandidátusa, docens, II. RFKMF.

A *LIMES* a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanárainak, hallgatóinak munkáit, valamint ukrainai és külföldi tudósok magyar, ukrán és angol nyelvű tanulmányait adja közre. Jelen kötet a közgazdaságtan, biológia, turizmus, valamint a történelem- és társadalomtudomány különböző területeit öleli fel.

A KÖTET TANULMÁNYAIBAN ELŐFORDULÓ ÁLLÍTÁSOKÉRT MINDEN ESETBEN A SZERZŐ FELEL.

TARTALOM

BACHO ROBERT: <i>The mechanism of pre-trial resolution of financial services consumers' disputes</i>	9
BARABÁS NÉ DR. KÁRPÁTI DÓRA: <i>Tanulási attitűdök és a szervezeti magatartás változásai a mai fiatalok körében</i>	17
BÉRES NÉ DR. MÁRTHA BERNADETT, DR. DARABOS ÉVA: <i>A faktoring mint a magyar vállalkozások versenyképességnövelésének egyik lehetséges pénzügyi eszköze</i>	27
BILANICS ÁGNES: <i>Változások és új kihívások a következő vezetői generáció menedzsment oktatásában</i>	40
EGRI IMRE: <i>Ipari logisztikai parkok mint Kárpátalja lehetőségei</i>	48
FÁSI CSABA: <i>Magyarország közpénzügyi rendszerének hatályos jogszabályi alapjai</i>	62
HEGEDŰS LÁSZLÓ ZSIGMOND: <i>Élelmiszer-vásárlási szokások és szempontok a 14–18 éves korosztálynál</i>	72
Гончаренко Олена: <i>Сегрегація об'єктів бухгалтерського обліку в умовах реалізації теорії фінансового посередництва</i>	84
KASSAY JÁNOS: <i>A romániai LEADER-program tanulságai, a vidékfejlesztési rendszer kritikai megközelítése</i>	98
Когут Юлія, Когут Вікторія: <i>Сучасний розвиток фінансової системи України та перспективи її розвитку враховуючи міжнародний досвід</i>	110
LENTNER CSABA: <i>Nemzetközi és magyar közpénzügyi menedzsmentstratégiák a 2007-es válság után</i>	115
Лук'янець Олена: <i>Гармонізація звітності кредитних спілок в умовах запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності</i>	128
MAGURSZKA RITA: <i>Az infláció értelmezése és hatása napjainkra</i>	141
MAGYAR ZOLTÁN: <i>A vadászati turizmus trendjei Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében</i>	150
Макарович Вікторія: <i>Риски факторингової діяльності: аналітичні аспекти</i>	156
MEGYESI CSILLA: <i>Economic, Entrepreneurial and HR Insights in Professional Training and Adult Education</i>	161
Орлов Ігор, Бачо Роберт: <i>Фактори впливу на розвиток малого бізнесу в Україні</i>	179

PATAKI GÁBOR: <i>Kárpátaljai vállalkozások helyzetértékelése a magyarlakta területek mentén</i>	184
SZAKÁL ZOLTÁN: <i>A Tokaj-hegyaljai desszertborok piaci elemzése – egy empirikus kutatás eredményeinek összefoglalása</i>	193
SZEMJON VIKTÓRIA: <i>Az ukrán adórendszer fejlődésének sajátosságai</i>	204
СОКОЛ ІВАН: <i>Соціально-економічний потенціал регіону як стратегічна складова регіональної конкурентоспроможності</i>	211
VARGA JÓZSEF–CSEH BALÁZS: <i>A magyarországi helyi pénzek működési mechanizmusa</i>	222
VIRÁG ATTILA: <i>Napjaink földgázimport diverzifikációs lehetőségei Kelet-Közép-Európában</i>	230
VNUKOVA NATÁLIA: <i>Ukrainai képzési keretrendszer az új felsőoktatási törvény fényében</i>	239
Орлов Ігор: <i>Рецензія на монографію Пойди-Носик Н.Н., Бачо Р.Й., Щербан М.Д. «Регіональний розвиток кредитної кооперації в Україні»</i>	246
LENTNER CSABA: <i>Recenzió Bacsó Róbert Az ukrainai bankon kívüli pénzügyi szolgáltatások piacainak szabályozása az európai integráció tükrében c. monográfiájáról</i>	249
	
MOLNÁR FERENC: <i>Az olmüti alkotmány kihirdetése az Ungvári kerületben (1849. november–december)</i>	251
	
IVETT SZOMBATI: <i>The role of the World Health Organization in the development of the international legal system and institutional development</i>	260
	
Ендре Дердь Бартфой, Еники Шаш: <i>Минуле, сьогодні та майбутнє оздоровчого туризму на Закарпатті</i>	269
NAGY ORSOLYA–GYURICZA LÁSZLÓ: <i>A turizmus és az identitás kapcsolata a kárpátaljai magyarság körében</i>	281
Товт Атілла: <i>Порівняння культурно-туристичного потенціалу Виноградівського та Воловецького Районів Закарпатської Області</i>	288
	
NAGY ISTVÁN: <i>A méhtenyésztés és méhegészségügy szerepének fontossága a méhészetekben</i>	296
	
BENEDEK VIKTÓRIA: <i>Migráció és külföldi munkavállalás a kárpátaljai magyar fiatalok körében</i>	303
	
ESEMÉNYNAPTÁR	314

A MAGYARORSZÁGI HELYI PÉNZEK MŰKÖDÉSI MECHANIZMUSA

VARGA JÓZSEF–CSEH BALÁZS

habil., Kaposvári Egyetem, varga.jozsef@ke.hu,
PhD, Kaposvári Egyetem, cseh.balazs1990@gmail.com

A tanulmányban az eddigi eredmények és kimutatások alapulvételével mutatják be a szerzők a helyi pénzek működését és azok gazdaságélénkítő hatásait. A szerzők célja a válságkezelés egyik alternatívájának ismertetése. Alapvetésként jelentkezik, hogy a magyar monetáris rendszer válsággal szenved, amely a fenntartható fejlődés gondolatával kiegyeztetetlenül működik.

ABSTRACT

На основі досягнутих результатів та звітів автори представляють у статті механізм функціонування місцевих фінансів та їх стимулюючий вплив на економіку. Метою авторів є ознайомлення з альтернативним методом антикризового управління. Базовою тезою є криза угорської монетарної системи, яка з ідеєю сталого розвитку працює непослідовно.

I. BEVEZETÉS

Az ún. helyi pénz működésének vizsgálata a gazdasági válság negatív hatásainak kiküszöbölésének érdekében került fókuszba Magyarországon. Silvio Gesell nyomán a szerzők az alternatív válságkezelés egyik hatékony megoldásának tartják a helyi pénzt, ezért a működési mechanizmusokat kívánják vizsgálni és ismertetni. Jelenleg Magyarországon a soproni Kékfrank, a Balatoni Korona, a Bocsikai Korona és az alsómocsoládi rigac mellett 2016-ban megjelent a Tokaji Dukát, indulásra vár a Rábaközi Tallér, a Zselici Dénár és a Kiskőrösi Pengő, de a tervek között szerepel a Pécsi Korona és a Debreceni Fantallér bevezetése is. A téma aktualitása jelentkezik az Európai Bizottság magyar kafetériarendszerre vonatkozó döntése kapcsán is, mivel feltehetően a helyi pénzek integrálhatóságának kérdése az átszabandó kedvezményes béren kívüli juttatások rendszerébe.

Hiányzik a stratégiai szemlélet, azonban számarányaiban magas a jövedelem- és vagyonszámítások koncentráció, ami életképtelen és hanyatló pénzügyi struktúrát eredményez. Erre alternatív megoldásként jelentkezhet a helyi, önszerveződő, de a kormányzati, állami szinten támogatott és legitimált pénzügyi közvetítőrendszer kiépítése, tehát a helyi pénz. A fentebb említésre került példák alapján már az elméletet erősíti a gyakorlat. A jogi szabályozás mint gazdaságot élénkítő vagy akadályozó funkció szintén a vizsgálat fókuszába kell kerüljön, mivel a helyi pénzek működési feltételei között szerepel a kibocsátás legitimitása, illetve a működés jogi keretek közötti tartása, ellenőrzése, felügyelete. A helyi pénz működésének pénzügyi előnyei kimutathatóak, amik a helyi vállalkozások mellett az önkormányzatokra gyakorolt hatásaiban is jelentősek. Az önkormányzatok és a helyi pénzrendszerek kapcsolatának minősége meghatározza a pénzügyi lehetőségeket. Az önkormányzatok bekapcsolódása a helyi pénzek működési rendszerébe a közhatalom gyakorlásában

és hozzáállásában nyilvánul meg, amelyek mikéntjére példákat hozhatunk a már működő helyi pénzek esetében, illetve akár az indulásra váróknál is.

II. A HELYI PÉNZ KIBOCSÁTÁSÁNAK ÉS MŰKÖDTETÉSÉNEK MECHANIZMUSA

Az elmúlt több ezer évben számos közösség által kibocsátott helyi pénzek célja a szükségletek kielégítésének biztosítása és a környezetükben felmerülő gazdasági visszaesések hatásainak kivédése. Az egyre gyakoribb pénzügyi és egyben gazdasági válságok hatására a helyi pénz kezdeményezések ismét terjedésnek indultak szerte a világban. Publikációnkban azt a kérdéskört járjuk körbe, hogy a helyi, illetve közösségi fizetőeszköz valóban képes-e hozzájárulni egy régió gazdaságának fejlesztéséhez.

Amennyiben a helyi pénzek kibocsátása lehetővé teszi a kihasználatlan erőforrások aktiválását és a munka eredményét is a közösségen belül tartja, akkor ez a célkitűzés megvalósítható. Az alábbiakban összefoglaljuk, hogy milyen feltételezések alapján várható, hogy a helyi pénz kibocsátása segít a gazdasági aktivitás növelésében, illetve milyen területen várhatók előnyök a helyi pénz kibocsátása során. A helyi pénz kibocsátását az alábbi feltételrendszer fennállásával szokták magyarázni:

1. A hagyományos pénzügyi közvetítőrendszer nem alkalmas a helyi közösségek szolgálatára, mert nem veszi figyelembe a helyi érdekeket.
2. A gazdaságban kevés a pénz vagy/és a pénz az optimálisnál lassabban forog a gazdaságban, mert a kamat a pénz felhalmozási eszköz funkcióját támogatja. A 2. pont tehát relatív pénzhiányt jelent, ezen belül az előbbi érv a pénztömeget, az utóbbi a forgási sebességet okolja, mely során a

helyi pénz forgási sebessége nagyobb, mint az általa kiszorított valuta forgása

3. A helyi kereskedelem a helyi gazdaság számára előnyös, a más régiókkal kereskedés hátrányt okoz. A helyi pénz kibocsátásának pénzügyi előnyei vannak a helyi közösség számára.

A helyi pénz bevezetésének legnagyobb előnyeként a helyi kereskedelem és gazdaság fellendülését, az adott régiók gazdasági teljesítményének emelkedését tekinthetjük. Ehhez kapcsolódóan meg kell még említenünk a nem elhanyagolható társadalmi és politikai szempontokat, az adott régió öntudatosságának, politikai büszkeségének emelkedését, amely – talán – a régióban lakó emberek boldogságának emelkedését jelenti.¹ Tulajdonképpen ezen utóbbi célok a helyi pénz bevezetésének fő motívumai. Azért fontos erre a tényezőre itt röviden kitérnünk, mert a kereskedelmi hatást itt nem fejtjük ki, és a társadalmi-politikai hatásokra sem térünk ki.

A helyi pénz további fontos bevétele a 100%-os elhelyezett fedezet hozamának bevétele. E bevételeket tovább emeli, hogy a helyi pénz egy részét nem vásárlás céljára fordítják, mert a gyűjtők a helyi pénz egy részét bizonyosan emlékül félrerakják. További hatás, hogy – a jegybanki készpénzhez hasonlóan – az elvesztett, megsemmisült helyipénz-jegyek összértéke szintén nem kerül beváltásra, tehát ez a kibocsátó szervezet adósságának csökkenése, azaz nyeresége. A helyi pénz speciális

¹ Ez utóbbi hatásra szép példa a Chiemgauert, melyet mint utalványrendszert nonprofit szervezet formájában hozták létre és bocsátották ki. A 2003-ban Németországban induló kezdeményezés többszöri nekifutás után vált meghatározóvá a Chiemsee térségében. Egy földrajztanár ötlete alapján, 6 diáklány munkássága révén jött létre a ma már több ezer felhasználót számláló kezdeményezés. Feladataikat 3 fő pontban fogalmazták meg: Chiemgauer mint elszámolási eszköz gazdasági ügyeinek irányítása, további regionális valuták elszámolásának lebonyolítása és mikrohitelkezés lebonyolítása euróban és regionális helyi pénzekben.

nyeresége, hogy a beváltó pénzüintézet jutalékot és/vagy eltérő vételi és eladási árfolyamot határoz(hat) meg a helyi pénz beváltására, ugyanúgy, mint a külföldi pénzeszközök (valuták) beváltása során.

III. A HELYI PÉNZEK GYAKORLATA MAGYARORSZÁGON

Jelenleg négy helyi pénz van forgalomban Magyarországon: a (soproni) Kékfrank 2010 májusában került elsőként kibocsátásra, 2012-ben pedig a (Veszprém környéki) Balatoni korona és a (hajdúnánási) Bocskai Korona, 2013-ban pedig az alsómocsoládi Rigac. Ehhez csatlakozik 2016 nyaratól a Tokaji Dukát. Ezek a jogilag utalványnak számító készpénz-helyettesítő fizetőeszközök, rövidebben fogalmazva: forgatható utalványok. Ez az utalvány tehát nem pénz, rá a pénzteremtés jogi szabályai nem vonatkoznak, a jelenlegi szabályozási környezetben nem engedélykötelesek. Ugyanakkor a forgatható utalványokra 2013 előtt Magyarországon nem létezett érvényes, elfogadott jogi szabályozás. Tanulmányunk éppen ezért lényeges, mert e jogi szabályozást dolgozza fel.

A helyi pénzek általában helyi önkormányzatok, civil szervezetek és a kibocsátások fedezete kezelésére vállalkozó hitelintézet együttműködésével kerülnek forgalomba. A kibocsátók célja jellemzően a helyi pénzforgalom felgyorsítása, a tőke helyben tartása, a helyi termékek fogyasztásának elősegítése. E hatások mellett a helyi pénz turisztikai vonzerőt is gyakorol, valamint közösségformáló, közösségteremtő ereje is fontos társadalmi tényező.

III./1. Soproni Kékfrank – Balatoni Korona – Bocskai Korona

Kutatásaink során alapvető célunk volt, hogy a három hazai kezdeményezést működésében,

eredményességében is megismerjük. A nemzetközi példák jól rávilágítottak a területi, kulturális, társadalmi berendezkedésből adódó specialitások fontosságára. Így tehát biztosak vagyunk abban, hogy egy helyi pénzrendszer sikeressége alapvetően a lokális sajátosságok figyelembevétele nélkül elképzelhetetlen. Ezt jól mutatja a németországi Chiemgauer utalványrendszer szerveződése és folyamatos fejlődése, valamint a svájci WIR stabilitása. Hazánkban mindhárom helyi pénz tartalmaz sajátosságokat, mégis alapvető céljukban teljesen azonosak. Ez a cél a helyi vállalkozások támogatása és védelme a piaci mechanizmus alapján. Ehhez azonban mindhárom település más-más utat választott részben azonos eszköz felhasználásával.

A HA-MI-ÖSSZEFOGUNK Korlátolt Felelősségű Európai Szövetkezet célja Sopron és vonzáskörzetében a határokon is átnyúló összefüggő járások gazdaságának élénkítése Kékfrank utalvány használatával. A gazdaság élénkítését magyar és külföldi tagjainak gazdasági vállalkozásán keresztül végzi. A tagok tehát együttesen dolgozták ki és hozták létre az utalványrendszert, amely egy közös célként igyekszik a helyi gazdasági szereplőket erősíteni és a közöttük lévő forgalmat növelni. Az utalványokat 2010 májusában hozták forgalomba, több-kevesebb sikerrel. A szövetkezet beszámolója, valamint az eddigi felmérések arra engednek következtetni, hogy az önkormányzat támogatásának, illetve részvételének hiánya esetlegesen hátráltatja a Kékfrank terjedését és használatát.

III./2. A Balatoni Korona

A Balatoni Korona hazánk második helyi pénzrendszere, amely egy a sopronival ellentétben felülről, a Balaton-felvidéki önkormányzatok együttes kezdeményezésére indult el 2012-ben. Az alapító önkormányzatok

elkötelezték magukat aziránt, hogy a nekik fizetendő díjakat, kiosztandó jutalmak pénzmozgásait utalványban bonyolítják le.

Egy hároméves első működési szakasz beindítása körülbelül 10 millió Ft költséget jelentett a kibocsátónak, ami az utalvány tervezését és nyomtatásának költségeit tartalmazza.

A csatlakozott elfogadóhelyek közül az élelmiszerboltok bonyolítják le a legnagyobb forgalmat a vállalkozói szektor oldaláról.

A bevezetés óta bár rövid idő telt el, de számos nehézséggel kell szembenézni Leitold László, a Balatoni Korona Zrt. vezérigazgatója szerint. Ezek lényegében már a soproni Kékfrank esetében is jelentkező problémák:

- Jogszabályi háttér hiánya (pl. Veszprémi Egyetem esetében),
- Erzsébet-utalvány konkurenciája,
- Anyagi korlátok szűkössége.

III./3. A Bocskai Korona

Szintén alapvetően az önkormányzat kezdeményezésére elindult hazai helyi pénz a Bocskai Korona. A kibocsátó véleménye szerint az elfogadottsága igen nagy, a körforgásban lévő 15 millió Ft értékű korona visszaváltási aránya csekély. A 15 millió fedezetként szolgáló pénztömegeből 10 milliót az önkormányzat finanszírozott, főként az év végi segélye-

zés, jutalmazás részeként. Ez is az egyik fő törekvési irányuk. Azaz, hogy a segélyeket, jutalmazásokat (pl. lakásfenntartási támogatás) Bocskai Koronában fizessék, illetve hogy ha adót nem is lehet benne fizetni, de elérjék, hogy a helyi közszolgáltatásokért is lehessen az új pénzhelyettesítő utalvánnyal fizetni.

A jelenleg kizárólag utalvány formájában létező fizetőeszköz átváltási díja 2%, és lejáratával (2016. december 31.) rendelkezik. Még kérdés ugyan, hogy elektronikus formában is működtessék-e a sikeresnek mutatózó pénzhelyettesítőt, azonban nem zárkoznak el ennek lehetőségétől, sőt – figyelembe véve a kor technikai vívmányait – komoly potenciált látnak benne.

A város vezetésével lefolytatott mélyinterjúból kiderült, hogy egyelőre nem lát komolyabb nehézséget a rendszer működtetésében, minden kidolgozottan, átgondoltan történik, és meglátásuk szerint viszonylag dinamikusan fejlődik a kiegészítő pénz struktúrája. Ehhez nagyban hozzájárul a város kultúrája is, amely történelméből adódóan szeretne minél önállóbb, független közösség maradni. Az emellett megjelenő komoly marketingtevékenység, amely a Bocskai Koronát már bevezetése előtt megismertette a vállalkozókkal és lakossággal, elérte, hogy maga a város közössége várja a felvázolt újdonság megjelenését.

A bevezetés sikerének másik fontos eleme a rendszer rugalmassága. A vállalkozókkal történő egyeztetések, tárgyalások során igyekeztek figyelembe venni az üzleti szféra igényeit, lehetőségeit is, és ahhoz igazítani a szabályokat.

A hazai helyi pénzek összehasonlítása táblázatban

	Soproni Kékfrank	Balatoni Korona	Bocskai Korona
Kibocsátás	2010. május 7.	2012. március 22.	2012. július 22.
Elfogadóhely	650	200	50
Forgalomban lévő és cél hp (millió Ft)		10–15, 50	30
Kibocsátó	Ha-Mi-Összefogunk Európai Szövetkezet	Balatoni Korona Zrt.	Hajdúnánási Holding Zrt.
Hitelintézet	Rajka és Vidéke Tksz.	Kinizsi Bank	Polgár és V. Tksz.
Folyamatos költség	-	-	10.000 Ft/év
Visszaváltás	0,25%+áfa, min. 500 Ft + áfa	2% + áfa, min. 200 Ft	2% +áfa, min. 500Ft
Lejárát	nincs	2016.12.31.	2016.12.31.
Vezető	Perkovácz Tamás	Leitold László	Horváth Tibor
Visszaváltási lehetőség	bárki	Társaság részvénye, tisztviselője, együttműködő partner, szerződött elfogadóhely	Szerződött elfogadóhelyek
Jövedelmi elfogadási kör	-	Béren kívüli juttatás	Béren kívüli juttatás
Önkormányzati kapcsolat	nincs	van	van
Kiemelkedő kedvezmény			Hajdúnánási gyógyfürdő 20%, temetkezési váll. 20%

Forrás: www.balatonikورونا.hu, www.bocskaikورونا.hu, www.kekfrank.hu, helyszíni szemlék (2012), mélyinterjúk (2012)

IV. A HELYI PÉNZ JOGI SZABÁLYOZÁSA MAGYARORSZÁGON: A FORGATHATÓ UTALVÁNY
IV./1. A jogi szabályozás története

A helyi pénzek jogi helyzete az utóbbi években sokáig tisztázatlan volt Magyarországon. A helyi pénzek pénzügyi szolgáltatások sorába illesztésére 2013-ban került sor. Az 1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról (Hpt). először a helyi pénz (local currency) fogalmát tisztázta, és egységesítette a „forgatható utalvány” megjelöléssel. Bár a „forgatható utalvány” fogalma kevésbé emelkedett tartalmú, mint a helyi pénz, közgazdasági lényegét tekintve használata véleményem szerint helyes: egyrészt elhatárolja a pénztől, mint törvényes fizetőeszköztől (hiszen a „forgatható utalvány” elfogadása csak önkéntes lehet, míg a törvényes fizetőeszköz elfogadása mindenki számára kötelező), másrészt az üdülési, étkezési stb. utal-

ványokkal szemben kifejezően utal arra, hogy itt a továbbforgatási lehetőség (és szándék) a lényeges. A forgatható utalvány elnevezését a 2013. évi XCVIII. törvény 2. § (1) bekezdése iktatta be a Hpt.-be.

A Hpt. szerint ezáltal a kiegészítő pénzügyi szolgáltatás körébe a következő tevékenységek üzletszerű végzése tartozik forintban, illetve devizában:

- a) pénzváltási tevékenység;
- b) fizetési rendszer működtetése;
- c) pénzfeldolgozási tevékenység;
- d) pénzügyi ügynöki tevékenység a bankközi piacon;
- e) forgatható utalvány kibocsátására irányuló tevékenység.

Fontos szabályozási elem, hogy a forgatható utalvány kibocsátásai tevékenység engedély nélkül végezhető, de a tevékenységet az MNB-nek törvényben meghatározott módon be kell jelenteni.

IV./2. Az utalványkibocsátó mint a rendszer középpontja

Szabályozásra került az utalványkibocsátó jogi státusa is. Az utalványkibocsátó az a vállalkozás, amely forgatható utalvány kibocsátására irányuló tevékenységet végez. Az utalványkibocsátó részvénytársaságként, korlátolt felelősségű társaságként vagy szövetkezetként működhet, és legalább tízmillió forint vagy annak megfelelő összegű befizetett jegyzett tőkével kell rendelkeznie. Az utalványkibocsátó egyéb üzleti tevékenységet is végezhet, de más pénzügyi és kiegészítő pénzügyi szolgáltatást nem végezhet. Technikailag az utalványkibocsátó a forgatható utalvány értékesítéséhez és visszaváltásához utalványforgalmazót vehet igénybe, az utalványforgalmazó felelőssége azonban ekkor is fennáll.

A hazai helyi pénzkibocsátók és különösen a Helyi Pénzek Szövetségének tevékenysége a szabályozás fontos eleme, hogy a „forgatható utalványok” kibocsátása engedély nélkül lehetséges. Abból a célból azonban, hogy az utalványok kibocsátását az MNB tudomásul vehesse, és a későbbiek során a tevékenységet ellenőrizze, a forgatható utalvány kibocsátásának megkezdését és befejezését az utalvány kibocsátójának előzetesen be kell jelentenie a Magyar Nemzeti Banknak.

A jogi szabályozás bevezetésével a forgatható utalvány kockázata lényegesen csökkent. Egyrészt a kibocsátó biztonságos működését szolgálja, hogy a számvitelről szóló törvény szerinti saját tőkéje nem csökkenhet a legkisebb jegyzett tőke alá. Másrészt szintén fontos

biztonsági előírás, hogy az utalványkibocsátó a „forgatható utalvány” kibocsátása ellenében átvett, a „forgatható utalvány” hazai vagy külföldi hivatalos pénznemben kifejezett névértékének megfelelő pénzeszközzel a sajátjaként nem rendelkezhet. Végül, de talán leglényegesebb biztonsági elemként szolgál az az előírás, mely szerint a kibocsátó felszámolása esetén az átvett pénzeszköz nem része a felszámolás körébe tartozó vagyonnak.

Az előírások biztosítják az utalványbirtokosok védelmét: a kimutatásoknak valós képet kell mutatniuk az utalványbirtokosok utalványkibocsátóval szemben fennálló mindenkori összesített pénzköveteléséről. Ez a követelés az utalványbirtokosoknál lévő, az utalvány kibocsátójánál vissza nem váltott, de még visszaváltható forgatható utalványok értékéből tevődik össze.

IV./3. Az utalványkibocsátó kötelezettsége a fedezet tartására

A kibocsátó fedezeti kötelezettsége törvényileg szigorúan szabályozott: az utalvány kibocsátójának kötelezettsége a megfelelő fedezet megteremtése. E fedezetet lehetséges pénzben vagy állampapírban tartani vagy bankgarancia, illetve kezesi biztosítási szerződés keretében biztosítani.

A törvény három lehetőséget biztosít a forgatható utalványok fedezésére. Az első lehetőség szerint a törvény meghatározza, hogy az utalványkibocsátó köteles az utalványbirtokosok pénzkövetelésének fedezeteként a forgatható utalvány ellenében átvett pénzeszközöket valamelyik hitelintézetnél a forgatható utalvány névértékének megfelelő összegben letéti számlán tartani. A másik lehetőség a kibocsátott „forgatható utalványok” értékének az Európai Unió bármely tagállama által kibocsátott állampapírba elhelyezése.

Ha a kibocsátó a fedezetet nem tartja pénzben, illetve állampapírban, akkor lehetősége van az utalványbirtokossal szemben fennálló pénzügyi kötelezettsége nem teljesítése esetére hitelintézettel, biztosítóval bankgarancia vagy kezesi biztosítási szerződést kötni. E megoldás feltétele, hogy a hitelintézet, illetve biztosító az utalványkibocsátótól eltérő csoporthoz tartozzon, és az Európai Unió tagállamában székhellyel rendelkező intézmény legyen. Ez a lehetőség ugyan megfelelő jogi garanciát nyújt, de mégsem tartjuk célszerűnek alkalmazni, mert egyrészt az utalványt megvásárolni szándékozó alanyok bizalmát csökkenti, másrészt az utalványkibocsátónak is nagyobb a biztonsága, ha a fedezet pénzben, illetve állampapírban található.

A törvényi szabályozás kiterjed a nyilvánosságagrahozatal területére is. Ez egyrészt megnyugtató az utalványbirtokosok számára, másrészt a nyilvánosságagrahozatali kötelezettség megkönnyíti a forgatható utalvány kutatását. A törvény szerint az utalványkibocsátó a naptári év utolsó napján köteles az utalványbirtokosok vele szembeni pénzköveteléseként fennálló „forgatható utalvány” állomány hazai vagy külföldi hivatalos pénznemben kifejezett, összesített névértékét, valamint az utalványbirtokosok pénzkövetelésének fedezetéül rendelkezésre álló eszközök összesített értékét pénz, állampapír vagy garancia, illetve kezeség formában legkésőbb a naptári évet követő hónap végéig nyilvánosan közzétenni és folyamatos elérhetőségét a honlapján biztosítani.

IV./4. A forgatható utalvány tartalma és visszaváltása

A szabályozás a forgatható utalvány elemeinek előírására minimumkövetelményt tartalmaz. A forgatható utalványnak biztosítania kell a hazai vagy külföldi törvényes fizetőeszköztől való egyértelmű megkülönböztethető-

seget, a felhasználhatóság lejárátát (amennyiben az utalvány rendelkezik lejárattal), a felhasználhatóság egyéb esetleges korlátait, és az utalványkibocsátó megnevezését. A kibocsátó az általános üzleti feltételeit, valamint az utalványt elfogadók listáját nyilvánosan közzéteszi, és a folyamatos elérhetőséget a honlapján biztosítja. A kibocsátó az általános üzleti feltételeiben meghirdetett díjon, jutalékon és költségen kívül egyéb, valamint annak mértékét meghaladó díjat, jutalékot és költséget az ügyfél terhére nem számíthat fel.

Az utalványt tartó és remélhetőleg forgató személyek számára fontos előírás, hogy a „forgatható utalvány” visszaváltásának folyamata során az utalványkibocsátó köteles az utalványbirtokos kérésére, az annak birtokában lévő forgalomképes forgatható utalványt a forgatható utalványon szereplő címletértékkel megegyező névértékben hazai pénzre visszaváltani. A hazai törvényes fizetőeszközre bármikor visszaváltás lehetősége erősíti az utalvány elfogadását.

A visszaváltás során az utalvány birtokosan általában nem kapja meg a 100%-os, névértéknek megfelelő összeget, mert az utalványkibocsátó a „forgatható utalvány” visszaváltásáért díjat, jutalékot vagy költséget számíthat fel. Ha a forgatható utalvány felhasználhatósága lejáráthoz kötött, az utalványkibocsátó visszaváltási kötelezettsége a forgatható utalvány lejáratát követő tizenkettedik hónap végéig áll fenn.

V. A HELYI PÉNZEK MŰKÖDÉSÉNEK ÖSSZEFOGLALÓ ÉRTÉKELÉSE

A forgatható utalvány jogi szabályozása szempontjából a jövőben fontos, hogy az utalványkibocsátás törvénybe emelése megnehezíti a jövőbeli kibocsátást, de a szabályozottság következtében csökkenő kockázati szint és növekvő bizalom miatt ez a lépés inkább előnyös, mint hátrányos a jövőbeni utalványok kibocsátása szempontjából.

Továbbá álláspontunk szerint további jogi szabályzást kíván a helyi pénzek, forgatható utalványok kibocsátása, forgalmazása és működése, mivel égető szükség kínálkozik a jogbizonytalanság és a joghézag elkerülésére, a jogi vákuum kitöltésére. Azonban meg kell jegyezni, hogy de lege ferenda a törvényi szabályozás hatékonysági kritériumaként fontos karakter a diszpozitív, keret jellegű normaalkotás. Amennyiben a törvényi szintű norma keretet biztosít, úgy a helyi szintű normaalkotás kitöltheti azt a helyi szinthez, sajátos helyi viszonyokhoz igazodóan, amely gyakorlat növeli a hatékonyságot és eredményességet.

A helyi pénzrendszer meglátásunk szerint főleg pont annak köszönheti népszerűségét és gazdaságot élénkítő hatását, hogy a helyi

viszonyokhoz igazodóan alulról szervezeten jön létre és működik, ezért fundamamentumként a helyi jogalkotást a magasabb szintű központi jognak nem szabad háttérbe szorítania, avagy túlzottan leszűkítenie, hogy mind a diszpozitivitás, mind a diszkrécionalitás érvényesülhessen. Egyszerre jelentkezik ez fontos feladatként a központi törvényalkotó és a helyi önkormányzatok tekintetében, amelyek között a kooperáció ideális esetben és a jövőre mutatóan a helyi pénz esetében szintén működést igényel.

Végezetül megjegyezzük, hogy a jelenlegi sikerek meglátásunk szerint további lehetőségeket vetítenek elő, és mindenképpen előnyös, hatékony helyi válságkezelő megoldásként tekinthetünk a helyi pénzrendszerekre.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BALOGH LÁSZLÓ–VARGA JÓZSEF (2012): A helyi pénz kezdeményezések alapja: Silvio Gesell pénzelméletének mai üzenete. Gazdaság és morál: tiszta társadalom, tiszta gazdaság Széchenyi István Egyetem. Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar. Győr
- FRITZ SCHWARZ (1951 pünkösdjén): *A wörgli kísérlet*. Wörgl
- GESELL, SILVIO (2004): *A természetes gazdasági rend*. Kétezerégy kiadó
- HELMECZI ISTVÁN, KÓCZÁN GERGELY (2011. április): A „helyi pénznek” nevezett utalványokról. *MNB-szemle* MNB
- KEYNES, JOHN MAYNARD (1965): *A foglalkoztatás, a kamat és a pénz általános elmélete*. 23. fejezet KJK, Budapest
- KUN JÁNOS (2006): A pénzhelyettesítőkről. Tanulmány PSZÁF Budapest
- MADARAS ATTILA, VARGA JÓZSEF (2011): A helyi pénz seigniorage-hatása. Gazdasági és üzleti kihívások a Kárpát-medencében. Sapientia Egyetem (szerk. Lázár Ede). Státus Kiadó, Csíkszereda, 223–231. p.
- MADARÁSZ ALADÁR (2005): Szabadpénz az alvilágból. *Budapesti Könyvszemle* 17. évf. 2. szám 152–162. oldal
- TÓTH BALÁZS ISTVÁN (2011): A helyi valuta szerepe a lokális gazdaságfejlesztésben. *Pénzügyi Szemle*, 2011/1. szám

Наукове видання

L I M E S

Науковий вісник Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II
2016
Том III

Угорською, українською та англійською мовами

Друкується в авторській редакції з оригінал-макетів авторів

КОРЕКТУРА: *Г. Варцаба*

ВЕРСТКА: *В. Товтін*

ОБКЛАДИНКА: *K&P*

Видавництво: **ТОВ «РІК-У»**, 88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна, 36
*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року*

Підписано до друку 15.12.2016 р. Формат 60x84/8.
Папір офсет. Гарнітура: Times. Умовн друк. арк. 18,6. Тираж 250 прим.

Адреса редакції:
90202 Берегове, пл. Кошута, 6,
Закарпатський угорський інститут ім. Ф. Ракоці II
Тел.: (03141) 4-24-35
E-mail: kiado@kmf.uz.ua